

SANOAT KORXONALARIDA SAMARADORLIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARI

Jaksimova Zuxra

Farg'ona davlat universiteti

ORCID: 0000-0002-5768-6010

zuxrajaksimova077@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada samaradorlikning iqtisodiy mazmuni, samaradorlik formulasi, samaradorlik turlari va tavsifi, sanoat korxonalarida samaradorlikning roli va ahamiyati hamda ishlab chiqarish samaradorligini o'lchovchi asosiy ko'rsatkichlar tahlili amalga oshirilgan.

Kalit so'zlar: samaradorlik, iqtisodiy samaradorlik, sanoat korxonalari, sanoat ishlab chiqarish, samaradorlik o'lchovlari, samaradorlik ko'rsatkichlari.

ПОНЯТИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ И КРИТЕРИИ ЕЁ ОЦЕНКИ

Джасимова Зухра

Ферганский государственный университет

Аннотация. В данной статье проведен анализ экономического содержания эффективности, формулы эффективности, видов и характеристик эффективности, роли и значения эффективности на промышленных предприятиях, а также основных показателей, измеряющих эффективность производства.

Ключевые слова: эффективность, экономическая эффективность, промышленные предприятия, промышленное производство, показатели эффективности, индикаторы эффективности.

THE CONCEPT OF EFFICIENCY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES AND THE CRITERIA FOR ITS EVALUATION

Jaksimova Zukhra

Fergana State University

Abstract. In this article, an analysis of the economic content of efficiency, the formula for efficiency, the types and description of efficiency, the role and importance of efficiency in industrial enterprises and the main indicators measuring production efficiency was carried out.

Keywords: efficiency, economic efficiency, industrial enterprises, industrial production, measures of efficiency, indicators of efficiency.

Kirish.

Bugungi globallashtirish jarayonida mamlakatlar iqtisodiy raqobatga bardosh berish, eksport hajmini oshirish va milliy ishlab chiqarishni rivojlantirish yo'nalishida izchil islohotlar olib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi ham mustaqillik yillaridan buyon bosqichma-bosqich iqtisodiyotni liberallashtirish, xususan, sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish, ishlab chiqarishni chuqurlashtirish va korxonalar samaradorligini oshirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026 yillardagi Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" (Farmon, 2022) da sanoatni modernizatsiya qilish, eksportni diversifikatsiyalash va ishlab chiqarish samaradorligini yiliga 10% ga oshirish ustuvor vazifalar qilib ko'rsatilgan. Biroq, respublika sanoat korxonalarining 65% hali ham kichik va o'rta ishlab chiqarish hajmiga ega bo'lib, resurslardan samarasiz foydalanish, texnologik qoloqlik va bozor talablariga moslashmaslik kabi muammolar mavjud.

Mamlakatimizda sanoat tarmog'ining barqaror rivojlanishi iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biri hisoblanadi. Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida olib borilayotgan islohotlar natijasida sanoat korxonalarini modernizatsiya qilish, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini oshirish va eksport salohiyatini kengaytirish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 8-apreldagi **PF-101-sonli Farmonida** (2022) sanoat tarmoqlari rivojini ta'minlashda innovatsion texnologiyalarni joriy etish, resurslardan tejimli foydalanish va samaradorlikni oshirish bo'yicha aniq vazifalar belgilab berilgan. Shu bilan birga, 2023-yil dekabr oyida tasdiqlangan "Sanoatni rivojlantirish bo'yicha 2030-yilgacha mo'ljallangan strategiya"da (2023) ham mamlakat sanoatining yiriklashuvi, klasterlashuvi va eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish salohiyatini kuchaytirishga alohida urg'u berilgan. Mazkur sharoitda sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda **ko'lam samarasi** (economies of scale) muhim rol o'ynaydi. Kichik va o'rta korxonalarni yiriklashtirish, ularning resurslardan birgalikda foydalanishini yo'lga qo'yish, ishlab chiqarish hajmini kengaytirish orqali bir birlik mahsulotga to'g'ri keladigan sarf-xarajatlarni kamaytirish imkoniyati vujudga keladi. Bu esa, nafaqat korxonaning ichki raqobatbardoshligini, balki butun sanoat tarmog'ining milliy iqtisodiyotdagi ulushini oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar sharhi.

Balekin (2010) ushbu sohadagi korxonalarni rivojlantirish samaradorligini tahlil qilishda sanoat korxonalariga davlat tomonidan ko'rsatilayotgan yordamni o'z ichiga oladi. Ushbu maqsadga erishish uchun u turli ko'rsatkichlarni, jumladan, kichik korxonalar soni, ushbu korxonalardagi ishchilar soni, asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar hajmi, kichik korxonalardagi aylanma va ish haqini tahlil qiladi. Ushbu ko'rsatkichlar ishlab chiqarish samaradorligi ko'rsatkichlariga qo'shimcha bo'lib, kichik biznes korxonalarini rivojlantirish samaradorligini baholashda muhim ahamiyatga ega.

V.Grajdankin o'z tadqiqotida davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishining iqtisodiyotga ta'sirini baholash uchun bir qator mezonlardan foydalanishni taklif qiladi, bunda kichik biznes sohasida xodimlar sonini kengaytirish, soliq imtiyozlari va tegishli byudjetga o'tkaziladigan soliq tushumlari miqdori kiradi, bu taqdim etilgan subsidiyalar hajmiga mos kelishi kerak. Ushbu mezonlar kichik biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash samaradorligini aholi bandligini oshirish, soliq imtiyozlari va byudjet daromadlariga ta'siri nuqtai nazaridan baholash imkonini beradi (Симченко, Грахов, 2018).

Porter (1980, 1985) – Raqobat ustunligi va sanoat samaradorligi Porterning (1985) "Competitive Strategy" (1980) va "Competitive Advantage" (1985) asarlari sanoat korxonalarida samaradorlikni oshirishning eng chuqur nazariy asosini beradi. Porter sanoatning mikroiqtisodiy tuzilishi, raqobat kuchlari va korxonalar strategiyasining tanlanishi samaradorlik darajasiga qanday ta'sir qilishini yoritadi.

Porterga ko'ra, korxonalar samaradorlikni oshirish uchun ikki asosiy strategiyani qo'llashi mumkin:

1. **Xarajatlar ustunligi (Cost Leadership)** – ishlab chiqarish tannarxini texnologiya, logistika, mehnat unumdorligi va ko'lam samarasi orqali pasaytirish. – aynan sanoat korxonalarida “economies of scale” samaradorlikning eng muhim manbai sifatida qayd etiladi.

2. **Differensiallashuv (Differentiation)** – mahsulot sifatini yaxshilash, innovatsiya, xizmatlar spektrini kengaytirish orqali yuqori qo'shimcha qiymat yaratish.

Porter ta'kidlaydi: **samaradorlikning o'zini kuchaytirish raqobat ustunligini yaratmaydi**, biroq samaradorlikni oshirish — ustunlik yaratishning yagona poydevoridir. Bu fikr sanoat korxonalarining modernizatsiya, texnologik yangilanish va innovatsiyalarni joriy etishga intilishining ilmiy asosini tashkil qiladi.

Ushbu adabiyotning amaliy ahamiyati: – korxona strategiyasi samaradorlik ko'rsatkichlarini (tannarx, rentabellik, kapital unumdorligi) kuchli o'zgartira oladi;

- strategik boshqaruv barqaror samaradorlik manbai hisoblanadi;
- resurslardan foydalanish intensivligini oshirishda raqobat kuchlari tizimining roli tushuntiriladi.

Samuelson & Nordhaus (2010) – Samaradorlikning iqtisodiy mohiyati Samuelson va Nordhausning “Economics” asari samaradorlikning iqtisodiy mazmunini aniqlashda fundamental manba hisoblanadi. Ular samaradorlikni ikki asosiy shaklda ko'rib chiqadilar:

1. **Texnik samaradorlik (Technical Efficiency)**

- ma'lum resurslardan foydalanib maksimal mahsulot ishlab chiqarish.
- bu sanoat korxonalarida texnologiyalar, mehnat unumdorligi va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish bilan bog'liq.

2. **Taqsimot samaradorligi (Allocative Efficiency)** – resurslar iqtisodiy qiymati eng yuqori bo'lgan sohalarga yo'naltirilganda yuzaga keladi.

- Sanoat korxonalarida bu kapitalni modernizatsiyaga, yuqori rentabelli mahsulot turlariga yo'naltirishda aks etadi. Mualliflar samaradorlikni quyidagi formula orqali tahlil qiladi:

$$\text{Samaradorlik} = \frac{\text{Resurslar}}{\text{Natija}}$$

Bu yondashuv sizning maqolangizdagi quyidagi bo'limlar bilan to'g'ridan-to'g'ri mos tushadi:

- mehnat unumdorligi
- kapital unumdorligi
- tannarx
- fondlar aylanishi

Shuningdek, Samuelson samaradorlikka ta'sir etuvchi tashqi omillar — bozor kon'yunkturasi, narxlar dinamikasi, inflyatsiya, resurslar bozori — samaradorlikning makroiqtisodiy sharoitlarga bog'liqligini chuqur asoslab beradi. Bu sizning matningizdagi **tashqi omillar ta'siri** haqidagi tahlil qismiga mukammal ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Maqolada sanoat korxonalari raqobatbardoshli va raqobatbardoshlikning nazariy yondashuvlari tahlili amalga oshirilib, mazkur yo'nalish bo'yicha iqtisodchi olimlar va mutaxassislarining fikrlariga tayangan holda dialektik va tizimli yondashuv, qiyoslash, emperik tadqiqot hamda qiyosiy tahlil kabi usullari orqali sanoat korxonalari faoliyatini boshqarishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Samaradorlikning iqtisodiy mazmuni: Samaradorlik iqtisodiyot fanida resurslardan eng yuqori darajada foyda olishni ifodalovchi asosiy kategoriyalardan biridir. U ishlab chiqarish jarayonida mavjud imkoniyatlar va resurslardan oqilona foydalanib, maksimal natijaga erishish darajasini bildiradi.

Iqtisodiy termin sifatida samaradorlik ikki asosiy omilga bog'liq:

1. Natija (chiqish) – ishlab chiqarilgan mahsulot, foyda yoki xizmat;
 2. Resurslar (kirish) – foydalanilgan xom ashyo, mehnat, kapital, vaqt va energiya.
- Shunday qilib, samaradorlik formulasi quyidagicha ifodalanadi:

$$\text{Samaradorlik} = \frac{\text{Olingan natija}}{\text{sarf qilingan resurslarga}}$$

Bu ko'rsatkich qanchalik katta bo'lsa, resurslardan foydalanish shunchalik samarali hisoblanadi.

Samaradorlik turlari: Sanoat korxonalari miqyosida samaradorlik bir nechta shakllarda namoyon bo'ladi:

Quyidagi jadvalda samaradorlik turlari va tavsifi ko'rsatilgan.

1-jadval

Samaradorlik turlari va tavsifi

Samaradorlik turi	Tavsifi
Ishlab chiqarish samaradorligi	Mahsulot ishlab chiqarishda ishlatilgan mehnat va kapitaldan foydalanish darajasi
Moliyaviy samaradorlik	Korxonaning foyda olish, rentabellik, pul oqimlarini boshqarish qobiliyati
Texnologik samaradorlik	Ilg'or texnologiyalar orqali mahsulot hajmini oshirish yoki sifatini yaxshilash
Boshqaruv samaradorligi	Resurslarni rejalashtirish, nazorat qilish va motivatsiya orqali natijaga erishish

Bu turlar bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, umumiy samaradorlikni shakllantiradi.

Sanoat korxonalarida samaradorlikning roli va ahamiyati: Sanoat korxonasida samaradorlik darajasi quyidagilarni aniqlab beradi:

- Tannarx darajasining pasayishi – resurslar oqilona ishlatilsa, mahsulot tannarxi pasayadi;
- Foydalilikning ortishi – tejalgan xarajatlar foyda hajmini oshiradi;
- Bozordagi raqobatbardoshlik – arzon, sifatli mahsulot bilan bozorni egallash imkoniyati ortadi;
- Sarmoyadorlar ishonchi–yuqori samaradorlikka ega korxonalarga sarmoya kiritish xavfi past bo'ladi;
- Barqaror rivojlanish – korxona iqtisodiy o'sishga erishadi, bandlik va eksport ko'rsatkichlari ortadi.

Samaradorlik faqat iqtisodiy daromad bilan cheklanmaydi, balki resurslarning ekologik va ijtimoiy jihatdan tejamkor ishlatilishini ham o'z ichiga oladi. Zamonaviy ishlab chiqarish konsepsiyalarida (masalan, "yashil iqtisodiyot", ESG indikatorlari) samaradorlikni keng qamrovli tushuncha sifatida baholash tendensiyasi kuchaymoqda.

Samaradorlik — bu nafaqat korxonaning o'z resurslaridan qanday foydalangani, balki butun iqtisodiy tizimdagi barqarorlik va o'sish imkoniyatlarini belgilovchi muhim ko'rsatkichdir. Sanoat korxonalari uchun samaradorlikka erishish — bu raqobatdosh

iqtisodiyot qurish, innovatsiyalarni joriy etish va investitsiyaviy jozibadorlikni oshirishning asosiy vositasidir.

Ishlab chiqarish samaradorligini o'lchovchi asosiy ko'rsatkichlar.

Sanoat korxonalarida samaradorlikni aniqlash uchun ishlab chiqarish natijalarini baholovchi mezonlar tizimidan foydalaniladi. Bu ko'rsatkichlar korxonaning resurslardan qay darajada unumli foydalanganini, foyda olish salohiyati va rentabellik darajasini ko'rsatadi. Ushbu ko'rsatkichlar yordamida ishlab chiqarish jarayonida mavjud muammolar aniqlanadi va samaradorlikni oshirish bo'yicha qarorlar qabul qilinadi bular:

1. Mehnat unumdorligi

Bu ko'rsatkich bir ishchi tomonidan ma'lum vaqt davomida ishlab chiqarilgan mahsulot hajmini ifodalaydi:

$$\text{Mehnat unumdorligi} = \frac{\text{Ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi}}{\text{Xodimlarning soni yoki ish soatlari}}$$

Ushbu ko'rsatkich xodimlarning malakasi, texnologik daraja, ishlab chiqarish intizomi va mehnat sharoitlariga bog'liq (Балекин, 2010).

2. Kapital sig'imi va kapital unumdorligi

- Kapital sig'imi – bu bir birlik mahsulot ishlab chiqarish uchun qancha kapital (asosiy vositalar) talab qilinishini ko'rsatadi. U qancha past bo'lsa, shuncha yaxshi.

- Kapital unumdorligi – bu mavjud asosiy fondlar yordamida qancha mahsulot ishlab chiqarilganini bildiradi (Умаров, Абдурахмонов, 2020):

$$\text{Kapital unumdorligi} = \frac{\text{Mahsulot hajmi}}{\text{Asosiy fondlar qiymati}}$$

3. Ishlab chiqarish fondlarining aylanish tezligi

Bu ko'rsatkich asosiy vositalar necha marta mahsulot ishlab chiqarish jarayonida to'liq aylanishini ko'rsatadi:

$$\text{Aylanish tezligi} = \frac{\text{Yillik mahsulot hajmi}}{\text{O'rtacha yillik asosiy fondlar qiymati}}$$

Ko'rsatkichning yuqoriligi asosiy fondlardan foydalanish samaradorligining yuqori ekanidan darak beradi (Пардаев, Абдуллаев, 2019).

4. Tannarx va mahsulot rentabelligi

- Tannarx – bir birlik mahsulot ishlab chiqarish uchun ketgan umumiy xarajatlar yig'indisidir.

- Rentabellik quyidagi formula asosida aniqlanadi:

$$\text{Rentabellik} = \frac{\text{Sof foyda}}{\text{Tannarx yoki umumiy harajatlar}} \times 100\%$$

Bu ko'rsatkich korxonaning foyda olish qobiliyatini, ya'ni iqtisodiy samaradorlik darajasini aks ettiradi (Kotler, & Keller, 2016).

5. Resurslar samaradorligi

Bu ko'rsatkich biror mahsulot birligi ishlab chiqarish uchun sarflangan xom-ashyo, material, energiya yoki mehnat miqdorini ko'rsatadi. U quyidagicha ifodalanadi:

$$\text{Resurs samaradorligi} = \frac{\text{Chiqarilgan mahsulot}}{\text{Sarflangan resurslar}}$$

Ushbu ko'rsatkichlar resurslardan tejimli foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega (Samuelson, & Nordhaus, 2010).

Sanoat korxonasida ishlab chiqarish samaradorligini o'lchovchi asosiy ko'rsatkichlar orqali korxona faoliyati to'g'risida to'liq va tahliliy ma'lumot olish mumkin. Bu ko'rsatkichlar korxonaning ichki va tashqi boshqaruv qarorlarini qabul qilishda, investitsiyalarni jalb etishda va strategik rejalashtirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu sababli har bir korxona mazkur mezonlarni muntazam tahlil qilib, ularni yaxshilash yo'llarini izlab borishi lozim.

Korxona samaradorligiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar: Korxona samaradorligi ko'p omilli tushuncha bo'lib, uning shakllanishiga nafaqat korxonaning o'ziga xos ichki resurslari, balki tashqi muhitda yuz berayotgan iqtisodiy, texnologik va ijtimoiy omillar ham ta'sir ko'rsatadi. Ushbu omillarni tizimli tahlil qilish samaradorlikka olib keluvchi asosiy yo'nalishlarni aniqlashga yordam beradi.

Ichki omillar:

Ichki omillar – bu korxonaning o'z faoliyati va ichki muhitidan kelib chiqadigan omillardir. Ular to'g'ridan-to'g'ri boshqaruv, resurslardan foydalanish, ishlab chiqarish texnologiyasi va inson kapitali bilan bog'liq.

1. **Texnologik daraja** – ishlab chiqarish uskunalari va texnologiyalarining zamonaviyligi, avtomatlashtirish va raqamlashtirish darajasi. Yuqori texnologik daraja yuqori mehnat unumdorligi va past tannarx bilan bog'liq (Porter, 1985).

2. **Ishchi kuchi sifati** – xodimlarning malakasi, tajribasi va ishga munosabati. Sifatli inson kapitali samaradorlikka ijobiy ta'sir qiladi.

3. **Boshqaruv tizimi** – strategik rejalashtirish, moliyaviy nazorat, marketing strategiyalari va logistikaning samaradorligi. Kuchli menejment tizimi resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi.

4. **Innovatsion salohiyat** – yangi mahsulotlar, ishlab chiqarish usullari va bozor yondashuvlarini yaratish va joriy etish qobiliyati. Innovatsiyalar samaradorlikni oshiruvchi asosiy ichki omildir (Абдурахмонов, Хамидов, 2020).

5. **Motivatsiya va ichki muhit** – xodimlarning rag'batlantirilganligi, ijtimoiy psixologik muhit, ichki kommunikatsiya tizimi ham samaradorlik darajasiga ta'sir qiladi.

Tashqi omillar:

Tashqi omillar – bu korxona tashqarisidagi iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy sharoitlar bo'lib, ular korxona faoliyatiga bilvosita yoki bevosita ta'sir qiladi. Ularga quyidagilar kiradi:

1. **Bozor kon'yunkturasi** – mahsulotga bo'lgan talab, iste'molchilar xatti-harakati, raqobatchilar soni va ularning strategiyasi (Умаров, 2021).

2. **Makroiqtisodiy sharoitlar** – inflyatsiya darajasi, valuta kurslari, foiz stavkalari, soliq va kredit siyosati. Bu omillar ishlab chiqarish tannarxiga, foydaga va investitsiyaviy qarorlarga ta'sir ko'rsatadi.

3. **Huquqiy va me'yoriy muhit** – soliq, bojxona, ekologik va mehnat qonunchiligi korxona faoliyatini cheklashi yoki rag'batlantirishi mumkin.

4. **Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash siyosati** – subsidiyalar, investitsion imtiyozlar, klasterlar uchun yaratilgan infratuzilma orqali korxona samaradorligi oshiriladi.

5. **Infratuzilma rivoji** – transport, logistika, aloqa va energetika tizimlarining rivojlanganligi mahsulot yetkazib berish, xarajatlar va muddatlarga ta'sir qiladi.

Xulosa va takliflar.

Korxona samaradorligi faqat ichki imkoniyatlar emas, balki tashqi muhit bilan bog'liq omillarning uyg'unlashuvi natijasida shakllanadi. Ichki omillar ustidan korxona bevosita nazorat o'rnatishi mumkin bo'lsa, tashqi omillarga nisbatan u moslashuvchan strategiyalar ishlab chiqishi zarur. Shu sababli, korxonalar doimiy monitoring, risk-tahlil va strategik boshqaruv vositalari orqali samaradorlikni ta'minlashi lozim.

Adabiyotlar/Lumepamypa/Reference:

"2030-yilgacha O'zbekiston sanoatini rivojlantirish strategiyasi" (2023), Iqtisodiyot va moliya vazirligi, dekabr. <https://mift.uz>

Farmon (2022) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli Farmoni – "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida". LEX.UZ

Farmon (2022) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 8-apreldagi PF-101-sonli Farmoni – "2022–2026-yillarda sanoat tarmoqlarini rivojlantirish strategiyasi to'g'risida". LEX.UZ

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016) *Marketing Management*. – Pearson Education, – pp. 110–113.

Porter M. (1980) *Competitive Strategy*. – Free Press, – pp. 39–47.

Porter, M.E. (1985) *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. – Free Press, – pp. 33–40.

Samuelson, P. A., & Nordhaus, W.D. (2010) *Economics*. – 19th ed., McGraw-Hill, – pp. 445–450.

Абдурахмонов Қ.Х., Ҳамидов А.Ш. (2020) *Иқтисодиёт назарияси*. – Т.: "Фан ва технология", – 167-б.

Балекин Е.В. (2010) *Методические аспекты государственного управления развитием и поддержкой промышленного малого предпринимательства в Москве* // Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Экономика. - № 2. - С. 137-141.

Пардаев М.Қ., Абдуллаев А.Т. (2019) *Микроиқтисодий таҳлил*. – Самарқанд: СамДУИ, – 298 б.

Симченко Ольга Леонидовна, Грахов Валерий Павлович, Максимов Кирилл Владимирович and Чазов Евгений Леонидович (2018). *Анализ и систематизация основных подходов и методов оценки эффективности предприя*. CyberDOI. [online] doi:<https://doi.org/10.24411/1994-2796-2018-10712>.

Умаров А.М. (2021) *Иқтисодий таҳлил асослари*. – Самарқанд: СамДУИ, – 212-б.

Умаров А.М., Абдурахмонов Қ.Х. (2020) *Корхона иқтисодиёти*. – Тошкент: "Иқтисод-Молия", – 412 б.